

Eğer okumadıysanız bundan önceki yazıyı okuyun çünkü bu yazı oradaki teorik kargaşa belirlemesinin açılımıdır.

Teorik kargaşanın nedeni teori ile pratik arasında gittikçe büyüyen farklılıktır. Reel sosyalizm, marksist sosyalizm teorisine birçok yönden uymuyordu. Marx-Engels dünya devrimi beklemişlerdi (o zaman dünya devriminden anlaşılan İngiltere, Fransa, Almanya ve çevrelerindeki ülkelerde devrimdi. Bunun dünyaya yayılacağı varsayılıyordu.)

Böyle bir devrim olmadı ve dahası devrim SSCB'den başlayarak yarı feodal ülkelerde gerçekleşti. 20. yüzyılın iki büyük devrimi olan SSCB ve Çin devrimleri böyledir. Çin ek olarak yarı sömürgeydi.

Marksist sosyalizm teorisinde devrimin ardından devletin sönmeye başlaması öngörülmüştür, tersine reel sosyalizmde devlet güçlendi. Bunun başta gelen nedeni güçlü bir emperyalist sistemle birlikte yaşanılmasıydı. Marksist sosyalizm teorisinde sosyalizm dünya devrimi nedeniyle rakipsizdir.

Proletarya diktatörlüğü çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğü olarak tanımlanır ama SSCB başta olmak üzere sosyalist devrimin gerçekleştiği hiçbir ülkede işçiler (yoksul köylülerle birlikte) bırakın çoğunluğu büyük bir azınlık bile değildi. Marx-Engels'te güvenilir olarak görülen küçük üreticilik bütün ülkelerde (SSCB, Çin, Vietnam, Küba, Bulgaristan vd.) sosyalist devrimde önemli rol oynayacaktı.

Marksist sosyalizm teorisini ve bundan çok farklı reel sosyalizm pratiğini birlikte savunamazsınız ama yıllarca böyle yapıldı.

Sorun önce Lenin'den başlar. Ekim Devrimi sosyalist bir devrimdir ve teoriye göre bunu işçilerle yoksul köylülerin yapması gerekir. Ama yarı feodal bir ülkede işçilerle asker elbisesi içindeki köylüler bu devrimi yapmıştır. Yarı feodal bir ülkede ordunun yoksul köylülerden oluşması mümkün değildir.

Lenin 10-15 yıl daha yaşayabilseydi teoriyle pratik arasında gittikçe büyüyen farklılığı mutlaka görecekti ve muhtemelen gerekli teorik değişiklikleri yapacaktı. Muhtemelen diyorum çünkü bunu yapmak hayli zordu.

Lenin'in de dahil olduğu o kuşak dünya devrimi öğretisiyle yetişmişti. Rusya gibi yarı feodal bir ülkede 1905'te savunulan demokratik devrimin Avrupa devrimini hızlandıracağı umudu vardı ama devrim olmadı. 1917'de de Lenin "Bu ülkede sosyalist devrim yapılamaz, yanlıştır, Rusya'nın gelişme düzeyi buna hazır değildir" diyenlere, beklenen Avrupa (özellikle Almanya) devrimiyle cevap veriyordu. Rusya'da devrim Avrupa devrimini hızlandıracaktı. Lenin 1919'da yazdığı **Devlet ve Devrim** kitabında da buna önemli yer verir.

Almanya, Avusturya ve Macaristan'da devrim teşebbüsleri oldu ama başarılı olmadı.

Avrupa devrimi olmadı ve şimdi Bolşevikler ne yapacaktı?

Ya iktidarı kademeli olarak bırakacaklardı çünkü toprak devriminden sonra SSCB bir küçük köylü ülkesiydi, işçi sınıfı oldukça zayıftı ya da sosyalizmin maddi temelini (gelişmiş sanayi toplumu) o zamana kadar bilinmeyen bir yoldan, kapitalist olmayan yoldan oluşturmaya çalışacaklardı.

İkinci yolu seçtiler ve Lenin ölmeden bunun temellerini de ortaya koymuştu.

Bu büyük pratiği teoriye yansıtmadılar. Küçük üreticiliğin de aktif katılımıyla sosyalist devrim yapılabileceğini savunmak zordu. Bolşevikler her taraftan yayılım ateşi altındaydılar. Dünyanın en büyük sosyal demokrat partisi SPD (o dönemde komünistler kendilerine sosyal demokrat

derdi) ve partinin önde gelen ideologu Kautsky ile Rosa Luxemburg (1919'da öldürülecekti) Bolşeviklerin birçok uygulamasına karşıydılar. İçerde de Plehanov –Rus Marksistlerinin onun yapıtlarıyla büyümüşlerdi- Martov ve sayılabilecek diğerleri de Bolşevikleri sosyalist devrim nedeniyle şiddetle eleştiriyordu. Lenin ve ardından Stalin bir yandan klasik marksist öğretiyeye sahip çıkarken, diğer yandan bu öğretiden önemli oranda ayrılan uygulamalar yaptılar. Sonraki yıllarda da bu durum sürdü.

Bugüne miras kalan teorik kargaşanın temeli buradadır.

Marksistler arasındaki şiddetli mücadele onların pratiği teoriye yansıtılmalarını engelledi. Bunu tek yapabilecek kişi Lenin idi, zordu ama teorik saygınlığı ve yetenekleri nedeniyle yapabiliirdi, o da fazla yaşamayacaktı.

Reel sosyalizm tarihe karışalı otuz yıl oldu ve bu uzun süre boyunca değişik Marksistler sürekli olarak “teorinin geliştirilmesi gerektiğinden” söz ettiler ama bir türlü yapamadılar. Teorik kargaşa var ama birbirinden çekinmek de var. “Böyle dersem ne derler” anlayışı bugün bile varsa, Ekim Devrimi'nin ilk yıllarında her taraftan teorik yayılım ateş altında olanların durumu daha kolay anlaşılabilir.

Bulgaristan tarihi ile ilgili inceleme kitaplarında ülkede kurulduğu iddia edilen proletarya diktatörlüğü biraz istihza ile anlatılır. Proletaryanın sayıca zayıf olduğu bir küçük köylü ülkesinde böyle bir diktatörlükten ancak hızlı sanayileşme ile 15-20 yıl sonra söz edilebilir. Bunu açıkça söylemek –durumu fark edenler mutlaka olmuştur- proletaryanın sosyalist toplumdaki rolünün aşağı çekilmesi, küçük köylülüğün yükselmesi demektir ve bunu da marksizm adına savunamazsınız.

“Önemli olan gerçekliktir, adı marksizm olmasa da olur” diyebilirsiniz ama herkesin teorik saptama yaparken birbirini kolladığı bir ortamda bunu savunabilmek zordur.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ndeki Almanya Sosyalist Birlik Partisi Genel Sekreteri Walter Ulbricht, marksizmde zamanı belirtilmemekle birlikte fazla uzun sürmeyeceği düşünülen sosyalizmin epeyce uzun süreceğinden hareketle, sosyalizmin komünizmin ilk aşaması olmadığı, kendi yasaları olan bir sistem olduğu anlamına gelecek bir tespit yapmış ve partinin politik bürosunda ortaya çıkan tepkiler sonucu Brejnev'in de müdahalesiyle genel sekreterliği

bırakmak zorunda kalmıştı.

Bu konudaki farklı örnekleri **Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat** kitabında anlatmışım. Ayrıca bkz. **1989 Berlin Duvarı**. Bu kitabı www.enginekinerkitaplar.blogspot.com da pdf olarak bulabilirsiniz

Tekrarlamak gerekir: sosyalizmdeki farklı anlayışlar fikir tartışmasından çok iktidar mücadelesini içerir. Farklı bir anlayışı ve gelişme çizgisini savunanlar kazanırsa, bunun anlamı çok sayıda kadronun değişmesi ve SSCB'nin de her şeyi yöneten merkez olmaktan uzaklaşması anlamına gelir. 1956'da Macaristan'da Varşova Paktı'ndan ayrılmaya kalkan komünist partisi yönetimi (Imre Nagy) Kızıl Ordu'nun müdahalesiyle durdurulmuştu. 1989'da Macaristan'da reel sosyalizm sona erdiğinde büyük bir kalabalık Nagy'yi anmıştı. Nagy yönetimi de kendisini marksist olarak görüyordu ama başka türlü bir marksistti. İki kutuplu bir dünyada bir tarafın bağımsızlaşan bir ülkeye tahammül etmesi hiç kolay değildir. Macaristan Varşova Paktı'nda kalırsa ABD'nin düşmanıdır, ayrılırsa –isterse sosyalist olsun- ABD için iyi dost olacaktı çünkü SSCB'yi zayıflatıyordu.

O dönemin bugüne kalan önemli bir mirası da teorik kargaşa oldu.

Farklı bir sosyalizm görüşünü savunmak –temellerini ortaya koyarak tabii- sadece bilgi, çalışkanlık, zeka, politik tecrübe gerektirmez, burada kişilik de önem taşır.

Bu görüşü ilk ortaya atan Leonardo da Vinci'dir.

Her yeni şu veya bu oranda tepki toplar, bu tepkiyi göğüsleyebilmek gerekir.

Bu her alanda böyledir. Einstein'ın Özel görelilik Kuramı yıllarca saldırı hedefi oldu. Nazilere göre bu “Yahudi fiziği” idi, çok sayıda fizikçi de karşıydı ve bu teori ancak zamanla fizikteki büyük yerini alacaktı.

Doğa bilimlerinde bile sarsıcı bir yenilik bu kadar tepki alıyorsa, sosyal bilimlerde ve hele de politikayla yakından ilgili olanlarında durumun ne olacağı kolayca tahmin edilebilir.

Döneminde çok sayıda buluşu gerçekleştiren ve resimden mekanik ve biyolojiye kadar tarihin en yenilikçi kişilerinden birisi olan Leonardo da Vinci de mutlaka bu tepki sorunuyla fazlasıyla karşılaşmıştı.

Geçmişten miras kalan bu teorik kargaşadan yeterince kurtulamazsak, sosyalizm için gelecek yoktur.